

ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ: ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

С. М. Малахова

Запорізький державний медичний університет

PROBLEMS OF INTERCULTURAL COMMUNICATION OF FOREIGN STUDENTS: PEDAGOGICAL ASPECTS

S. M. Malakhova

Zaporizhian State Medical University

У статті розглянуто підходи до вирішення проблеми адаптації іноземних студентів у вищому навчальному закладі України – Запорізькому державному медичному університеті.

На сучасному етапі розвитку вищої школи найважливішою складовою професійно-педагогічної діяльності викладача є його конструктивна педагогічна взаємодія зі студентами в процесі спільної роботи, спрямована на їх професійно-особистісний розвиток. Проблеми іноземних студентів на етапі адаптації пов'язані з новими вимогами української вищої школи, їх статусом іноземця в Україні, особливостями вікової психології та національно-психологічними особливостями.

Запропоновано педагогічні аспекти організації міжнаціонального і міжкультурного спілкування.

This article presents questions of the problem of adaptation of foreign students in higher educational institutions of Ukraine – Zaporizhian State Medical University.

At the present stage of development of higher education the most important component of professional and educational activities of the professor – his constructive interaction with the students in the process of collaboration, focused on their professional and personal development. Problems of foreign students on the stage adaptation associated with new requirements of Ukrainian higher education, their status of foreigners in Ukraine, features of national psychology and psychological characteristics. There are proposed pedagogical aspects of international and intercultural communication.

Вступ. Сучасна вища школа – це полікультурний простір, у якому відбувається діалог культур представників різних народів. Саме тому викладачу вищого навчального закладу необхідно будувати педагогічне спілкування з урахуванням низки факторів, серед яких основним є специфічний міжкультурний характер спілкування студентів між собою й з викладачем.

Особливе місце в побудові педагогічного міжкультурного спілкування належить навчання іноземних студентів, особливо його початковому етапу, котрий є складним і неоднозначним періодом адаптації та соціалізації. До його особливостей належить нове соціокультурне середовище, значні психологічні, емоційні та фізичні навантаження, інтенсивний характер навчання, професійна спрямованість навчання, навчальна зайнятість студентів, наступність на горизонтальному і вертикальному рівнях, тобто між предметами і етапами, а також координація навчання між навчальними дисциплінами тощо.

© С. М. Малахова

Мета роботи – аналіз основних проблем міжкультурної комунікації та професійно-педагогічного спілкування на етапі адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України.

Основна частина. На сучасному етапі розвитку вищої школи найважливішою складовою професійно-педагогічної діяльності викладача є його конструктивна педагогічна взаємодія зі студентами в процесі спільної роботи, спрямована на їх професійно-особистісний розвиток.

Адаптація студентів-іноземців включає в себе декілька етапів, тому викладачі вищого навчального закладу повинні володіти техніками організації міжнаціонального і міжкультурного спілкування. Першим і найбільш важливим є подолання мовного бар'єра і засвоєння основних норм міжнародного колективу, наступний етап – входження у студентське середовище і формування стилю поведінки й останній – формування позитивного ставлення та інтересу до майбутньої професії.

Міжкультурна комунікація російськомовних іноземних студентів, особливо на етапі довузівської

підготовки, формується в нерозривному зв'язку з їх адаптацією. Проблеми іноземних студентів на етапі адаптації пов'язані з новими вимогами української вищої школи, їх статусом іноземця в Україні, особливостями вікової психології та національно-психологічними особливостями.

Спілкування між викладачем та іноземними студентами, як представниками різних культур, може відбуватись у різних ситуаціях, бути успішним чи призводити до культурного шоку. Умови вдалої комунікації залежать від правильної побудови навчального процесу, якнайшвидшої навчальної, соціально-психологічної та інших видів адаптації, контакту студентів із викладачем, іншими студентами, наявності навчальних матеріалів, забезпеченості міжнародних факультетів для іноземних громадян грамотними фахівцями, а також від багатьох інших необхідних складових. На думку С. Н. Рубиної, формування міжкультурної комунікації передбачає врахування трьох основних складових: етнопсихологічної, зумовленої ментальними особливостями національних культур; поведінкової, зумовленої національно-культурною специфікою комунікативної поведінки; власне національно-культурним мовним змістом [1]. Тому викладачам доводиться вирішувати питання мовної підготовки студентів, "вирівнювання" знань іноземців, які приїхали з різних країн, "дозування" навчального матеріалу, визначення балансу між навчальними дисциплінами на довузівському та наступних етапах [2].

Іноземні студенти з англійською мовою навчання не проходять етап довузівської підготовки, а тому протягом першого навчального року вони адаптуються до вимог медичного вишу і Болонської системи загалом, а потім процес адаптації триває на старших курсах. Завдання викладачів у перший рік навчання – максимально наблизити рівень соціокультурного, особистісного та освітнього розвитку іноземних студентів до рівня вітчизняних першокурсників.

Основна частина студентів, які приїжджають на навчання до України, абсолютно не знає культури спілкування, мовного й побутового етикету, а тому важливим елементом педагогічної діяльності є навчання їх міжкультурного і міжособистісного спілкування в нових умовах. Педагогічне спілкування реалізується в аудиторії під час занять, а також у позанавчальний час. На заняттях спілкування викладача зі студентами будується за допомогою умовно-мовних ситуацій і часто має децю умовний характер. Позааудиторна діяльність може бути

більш різноманітною і природною. Чим успішнішою буде ця робота, тим швидше представники різних культур зможуть досягти взаєморозуміння.

Бажання іноземців прискорити процес входження в інший соціум із метою зменшення дистанції між власною культурою та культурою країни, мову якої вони вивчають, цілком зрозуміле, але штучно пришвидшити цей процес неможливо. Неминуче виникнуть суперечності між учасниками комунікації, що належать до різних культур [3]. У цей період дуже важливі поведінка і позиція викладача, який повинен пам'ятати про неприпустимість тиску, повчальності. Йому необхідно проявити особливий такт, повністю виключивши нав'язливу пропаганду іншої культури. Головним у цей період є не пропаганда національного, не протиставлення, а зіставлення різних культур й утвердження думки, що культура зближує народи.

Розвиток умінь і навичок міжкультурного спілкування у процесі педагогічного спілкування тісно пов'язані з адаптацією і соціалізацією іноземних студентів у нових умовах, коли і на заняттях, і в позааудиторний час відбувається знайомство з новою для них країною та культурою і так звана "вторинна соціалізація мовної особистості студента" [4]. Розрізняють первинну (інкультурація) і вторинну (аккультурація) соціалізацію. В процесі інкультурації людина, як культурний тип, набуває і формує ту чи іншу ідентичність [5], яка є важливим чинником у можливості розмежування рідної та чужої культури. Але ряд дослідників, Л. І. Гришаєва, Л. В. Цурикова та інші зауважують, що інкультурація – це все ж таки освоєння "чужого", а тому відбувається поступово, а "своє" здебільшого зберігається [6].

На початковому етапі навчання викладач для розвитку основ спілкування обов'язково повинен включати в заняття діалоги, рольові, імітаційно-модельючі ігри, враховуючи міжкультурні відмінності, а також заняття з мовного етикету. Всі ці види діяльності вчать студентів-іноземців міжкультурного спілкування, допомагають подолати бар'єри спілкування. Педагог, який володіє технологією педагогічного спілкування, повинен налагодити контакт як із кожним студентом окремо, так і з групою.

У період академічної та соціально-психологічної адаптації іноземні студенти зазнають значних змін як особистості. Вони стають членами малого та великого студентського колективу – від академічної групи до університету. В сучасних умовах навчання

іноземних студентів викладач повинен використувати всі можливі засоби емоційного та психологічного впливу для створення нормальної атмосфери в навчальній групі, уникати тиску і повчальності, а також авторитарного тону у спілкуванні. Необхідно обрати технологію навчання, яка буде спрямована на академічну, соціально-психологічну та соціокультурну адаптацію іноземних студентів, котра б сприяла успішному міжособистісному, міжкультурному та професійному спілкуванню. Стиль педагогічного спілкування викладач обирає залежно від типу його комунікативності (ступінь товариськості, манера поведінки тощо) [7]. Викладачу, який працює з іноземцями, необхідні такі якості, як комунікабельність, вміння впоратись із стресом, долати психологічні бар'єри у спілкуванні, володіння спеціальними техніками спілкування і, зрозуміло,

доволі вільне володіння англійською мовою, причому не тільки професійно-специфічною, але й побутового рівня.

Висновки. Отже, педагогічному спілкуванню викладачів та іноземних студентів притаманні такі характеристики: взаємодія суб'єктів, тобто викладача та іноземного студента, соціокультурна сутність спілкування, його функціональність. Педагогічне спілкування у цьому випадку є соціально-рольовою педагогічною взаємодією, спрямованою на формування умінь і навичок міжкультурної комунікації.

Організація професійно-педагогічного спілкування з іноземними студентами потребує від викладача удосконалення психолого-педагогічної підготовки та достатніх теоретичних знань у галузі етнопсихології та етнопедагогіки.

Список літератури

1. Рубина С. Н. Культурологический подход к формированию межкультурной компетенции при обучении русскому языку в китайской аудитории / С. Н. Рубина // Русский язык как иностранный и методика его преподавания: XXI век : сб. науч.-метод. ст. – М. : Газета “Правда”, 2007. – Ч. 2. – С. 93.
2. Филимонова Н. Ю. Проблемы воспитания иностранных студентов как проблемы саморазвития личности / Н. Ю. Филимонова, А. Е. Годенко // Научный вестник МГТУ ГА. Серия: Международная деятельность вузов. – 2005. – № 94 (12). – С. 51–60.
3. Лысенко В. И. И вновь к диалогу культур / В. И. Лысенко, Н. К. Маяцкая // Актуальные проблемы методики преподавания русского языка как иностранного. – Ростов-н/Д : РГПУ, 2002. – С. 221.
4. Дрокина С. В. Влияние культуры общения преподавателей на успешность психологической адаптации студентов: материалы Всероссийского семинара / С. В. Дрокина. – Томск : Изд-во ТПУ, 2008. – Т. 2. – С. 52.
5. Штерн Е. А. Современная газета в культурологической парадигме РКИ / Е. А. Штерн // Русистика и современность: Лингвокультурология и межкультурная коммуникация. – СПб., 2002. – С. 141.
6. Гришаева Л. И. Введение в теорию межкультурной коммуникации / Л. И. Гришаева, Л. В. Цурикова. – М. : Академия, 2006. – С. 11.
7. Донец П. Н. Теория межкультурной коммуникации: специфика культурных смыслов и языковых форм: дисс. на соискание ученой степени д. филол. наук / П. Н. Донец. – Харьков, 2004. – С. 128.

Отримано 22.02.16